

ЕВОЛЮЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ХУДОЖНЬОЇ ОБРОБКИ ДЕРЕВИНИ В УКРАЇНІ ВІД ЕТНОТРАДИЦІЙ ДО СУЧАСНОГО СВІТОВОГО ДИЗАЙНУ

Анотація. У статті проаналізовано еволюційні процеси художньої обробки деревини в Україні в контексті світових мистецьких тенденцій. Досліджено перехід від утилітарних етнотрадицій до концептуального екодизайну, що відповідає естетичним запитам сучасного глобалізованого суспільства. Визначено роль синергії інноваційних технологій та автентичних технік у формуванні конкурентоспроможного культурного продукту на міжнародній арені.

Ключові слова: декоративно-прикладне мистецтво, художня обробка деревини, еволюційні процеси, українське мистецтво, дизайн інтер'єру, екодизайн, інноваційні технології.

Abstract. The article analyzes the evolutionary processes of artistic wood processing in Ukraine within the context of global art trends. It explores the transition from utilitarian ethnic traditions to conceptual eco-design that meets the aesthetic demands of modern globalized society. The study identifies the role of synergy between innovative technologies and authentic techniques in creating a competitive cultural product on the international stage.

Keywords: decorative and applied arts, artistic wood processing, evolutionary processes, Ukrainian art, interior design, eco-design, innovative technologies.

Декоративно-ужиткове мистецтво посідає фундаментальне місце у створенні естетично цілісного простору сучасного суспільства, оскільки воно не лише виконує утилітарні функції, а й формує гармонійну художню образність, що транслює культурний код нації. В умовах глобалізації особливого значення набуває дослідження еволюційних процесів обробки деревини як одного з найдавніших матеріалів, який супроводжує людство протягом усієї історії розвитку цивілізації. Актуальність даної теми визначається стрімким розвитком технологій, які кардинально розширюють межі творчих можливостей, створюючи умови для появи нових форм та концепцій. Сьогодні спостерігається цікавий парадокс, адже чим вищим стає рівень цифровізації світу, тим більшим є попит на натуральність, екологічність та автентичність (Antonova, 2022). Українське мистецтво деревообробки, маючи глибоке коріння в народній творчості, наразі проходить етап активної модернізації, поступово інтегруючись у світовий дизайн-контекст через переосмислення традиційних технік.

Деревина є унікальним медіумом, що поєднує в собі природне походження, пластичність і довговічність, а її різноманіття зумовлює широкий спектр художніх рішень. Технологічні властивості дерева дають змогу розвивати складні техніки оздоблення, серед яких особливе місце посідають об'ємне та плоскорельєфне різьблення, інкрустація, інтарсія та маркетрі. Протягом століть дерево слугувало основою для створення архітектурного декору, меблів та предметів культу, проте специфіка матеріалу вимагає особливого підходу до його збереження. Як зазначає Smith (2021), деревина є гігроскопічним матеріалом, що потребує захисту від зовнішніх чинників

шляхом застосування сучасних технологічних рішень. Зокрема, використання гідрофобних сумішей запобігає деформації, а антисептики нового покоління захищають витвори мистецтва від біологічних шкідників без зміни візуальної структури волокон. Окрім того, обробка антипіренами стала обов'язковою вимогою для використання дерев'яного декору в громадських просторах за світовими стандартами безпеки, тоді як натуральні олії та воски дозволяють підкреслити унікальний малюнок річних кілець.

Українська школа художньої обробки деревини пройшла тривалий шлях від первісних утилітарних предметів до складних декоративних творів, розвиваючись під впливом доступності матеріалу та вдосконалення інструментів. Основними історичними передумовами були потреби в житлі, побутових предметах та обрядових речах. Історично дерево було основним матеріалом для виготовлення посуду, який, незважаючи на появу металу та порцеляни, завжди цінувався за практичність та екологічність. Навіть у часи розквіту козацької барокової культури дерев'яні вироби використовували поряд із золотими і срібними, що підтверджує високий статус цього виду мистецтва (Zakharchuk, 2023). Еволюція художньої мови відбувалася через поступове ускладнення орнаментики: від простих геометричних насічок майстри перейшли до складних рослинних мотивів та сюжетних композицій, що згодом знайшли відображення у пишному церковному різьбленні та іконостасах, які сьогодні визнані частиною світової культурної спадщини.

Сучасний етап розвитку мистецтва деревини в Україні характеризується активним впровадженням інноваційних методів обробки, таких як лазерне різьблення та фрезерування на верстатах із програмним керуванням. Це сприяє досягненню прецизійної точності та деталізації, яка була недоступною майстрам минулих епох. Разом із технологічним прогресом спостерігається стійкий інтерес до технік «Live Edge» та «Resin Art», де природний край дошки поєднується з полімерними матеріалами, створюючи нову естетику, популярну в сучасному лофт-дизайні. Параметричний дизайн також стає важливою частиною галузі, дозволяючи проектувати футуристичні форми, що межують із математикою та архітектурою. Важливо зауважити, що українські бренди сьогодні успішно конкурують на міжнародних арт-платформах, пропонуючи вироби, які відповідають концепціям сталого розвитку та еко-мінімалізму.

Особливого значення у світовому контексті набуває використання деревини в індустрії гостинності, де дерев'яний посуд та елементи декору підкреслюють автентичність закладу. Це обґрунтовано прагненням сучасної людини до тактильного контакту з натуральними матеріалами у штучному урбаністичному середовищі. На прикладі престижних ресторанів та готелів ми бачимо, як дерев'яні вироби стають інструментом створення унікальної атмосфери, поєднуючи в собі етнічні мотиви та сучасні вимоги до сервірування. Водночас майстри інтарсії переосмислюють свою техніку, створюючи мінімалістичні настінні панно, які сприймаються як повноцінні об'єкти високого мистецтва. Таким чином, деревина залишається динамічним

медіумом, що адаптується до вимог часу, зберігаючи при цьому свій первісний символізм та енергетику.

Підсумовуючи еволюційні процеси в українському мистецтві обробки дерева, можна стверджувати, що галузь успішно пройшла трансформацію від ремесла до концептуального дизайну. Збереження автентичного орнаментального коду у поєднанні з високими технологіями дозволяє українським митцям формувати унікальний культурний продукт, затребуваний на світовому ринку. Подальші перспективи розвитку галузі пов'язані з експериментами у сфері симбіозу матеріалів, де дерево взаємодіє з металом, склом та текстилем, створюючи нові композиційні рішення. Це підтверджує, що українське деревообробне мистецтво не лише зберігає свою спадщину, а й активно формує тренди майбутнього, залишаючись важливою складовою світового мистецького процесу.

Список використаних джерел:

1. Antonova, O. (2022). *Modern trends in decorative and applied arts of Eastern Europe: Integration and Identity*. Academic Press.
2. International Wood Culture Society. (2024). *The role of timber in sustainable contemporary design*. Global Art Outlook.
3. Smith, J. (2021). *Wood processing and preservation techniques in the 21st century: A guide for designers*. International Design Review, 14(3), 45-58.
4. Zakharchuk, M. (2023). *Tradition and innovation in Ukrainian wood carving: From historical roots to modern art*. Journal of Cultural Heritage and Art Studies, 9(2), 112-125.
5. Захарчук, М. (2023). *Традиції та інновації в українському різьбленні*. Видавництво мистецтвознавців.
6. Марущак, О. В., & Зузяк, Т. П. (2020). Формування у майбутніх педагогів професійної компетенції з дизайн-проектування засобами декоративно-ужиткового мистецтва. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*, 8(164), 209-215. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3905849>
7. Марущак, О. В., Соловей, В. В., Давидюк, А. В., Хуан Чжічунь, & Заєць, Л. В. (2024). Створення художнього образу виробів декоративно-ужиткового мистецтва у проектно-художній діяльності. *Innovative development of science, technology and education: Proceedings of the 4th International scientific and practical conference* (pp. 466-476). Perfect Publishing.
8. Т.П. Зузяк, Ю.М. Бабчук, Г.Ф. Чадюк. ЧПК ПРОГРАФІЯ В СУЧАСНОМУ МИСТЕЦТВІ ХУДОЖНЬОЇ ОБРОБКИ ДЕРЕВИНИ ТА ДИЗАЙНІ ІНТЕР'ЄРУ. Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Українське мистецтво у світовому культурному просторі: історія, сучасність та перспективи розвитку» (Вінниця, 2025 року): збірник наукових праць / Лазаренко Н.І. (голова) та ін. [Електронний ресурс]. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2025. - (PDF, 236 с.) С. 116-120

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-3.16>

Руфіна Добровольська

м. Вінниця, Україна

orcid.org/0000-0002-1414-8861

rufina.dobrovolska@vspu.edu.ua

Вадим Гоменюк

м. Вінниця, Україна

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У РОЗВИТКУ МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анотація. У статті розглянуто педагогічний потенціал творчої діяльності на уроках музичного мистецтва як ефективного засобу розвитку музичних здібностей молодших школярів у контексті Нової української школи. Проаналізовано основні види музично-творчої діяльності та їх вплив на формування креативності, емоційно-ціннісної сфери й самовираження учнів. Визначено педагогічні умови ефективної організації творчої діяльності в умовах сучасної початкової освіти.

Ключові слова: творча діяльність, музичне мистецтво, молодші школярі, креативність, Нова українська школа.

Abstract. The article examines the pedagogical potential of creative activity in music lessons as an effective means of developing the musical abilities of primary school students within the context of the New Ukrainian School. The main types of musical and creative activities and their influence on the formation of creativity, the emotional-value sphere, and students' self-expression are analyzed. The pedagogical conditions for the effective organization of creative activity in modern primary education are determined.

Keywords: creative activity, music education, primary school students, creativity, New Ukrainian School.

Реформування сучасної освіти в Україні, зокрема впровадження концепції Нової української школи (НУШ), передбачає орієнтацію освітнього процесу на розвиток особистості учня, його творчого потенціалу, критичного мислення та здатності до самовираження. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема розвитку музичних здібностей молодших школярів.

Музичне мистецтво має значні можливості для розвитку креативності, оскільки поєднує емоційне сприймання, художнє мислення та активну діяльність. Саме творча діяльність на уроках музичного мистецтва виступає важливим засобом формування ключових компетентностей, визначених НУШ, зокрема ініціативності, культурної обізнаності та вміння самовираження.

Метою статті є обґрунтування педагогічного потенціалу творчої діяльності на уроках музичного мистецтва у розвитку музичних здібностей молодших школярів з урахуванням ідей Нової української школи.

Проблема розвитку творчих здібностей особистості знайшла відображення у працях як зарубіжних, так і українських учених. У вітчизняній педагогічній науці питання творчого розвитку учнів висвітлювали О. Ростовський, Л. Масол, Г. Падалка, О. Олексюк, які підкреслювали важливість художньо-творчої діяльності в освітньому процесі (Масол, 2012; Падалка, 2008; Ростовський, 2011).

У галузі музичної педагогіки значну роль відіграють також ідеї К. Орфа, З. Кодая, що базуються на активному залученні дітей до різних видів музично-творчої діяльності.

Сучасні українські дослідники наголошують на необхідності впровадження компетентнісного підходу, який передбачає активну творчу діяльність учнів як основу навчання.

У контексті НУШ творча діяльність розглядається як ключовий компонент освітнього процесу, що забезпечує розвиток особистості дитини. На уроках музичного мистецтва вона реалізується через різні види діяльності.

Одним із провідних є музична імпровізація, яка сприяє розвитку уяви, фантазії та здатності до самовираження. Учні вчаться створювати власні музичні образи, що відповідає ідеям діяльнісного навчання (Добровольська, Швець, Білозерська, 2025).

Важливе місце займає елементарне музикування, яке передбачає використання простих інструментів, ритмічних вправ і вокальної імпровізації. Це сприяє розвитку музичного слуху, ритму та творчої активності.

Музично-ритмічні рухи допомагають поєднати музику з тілесною експресією, розвивають координацію та емоційне сприймання. Особливу роль відіграє музикомалювання, яке інтегрує музику з образотворчим мистецтвом і сприяє розвитку асоціативного мислення (Белінська, Василевська-Скупа, Костюк, 2022).

Усі зазначені види діяльності відповідають принципам НУШ, зокрема інтегрованості, діяльнісного підходу та орієнтації на потреби дитини.

Для реалізації педагогічного потенціалу творчої діяльності необхідно враховувати такі умови:

- створення психологічно комфортного освітнього середовища, що відповідає ідеям дитиноцентризму НУШ;
- використання інтерактивних і творчих методів навчання;
- забезпечення свободи вибору та самовираження учнів;
- інтеграція різних видів мистецтва;
- підтримка ініціативності та творчої активності дітей.

Важливо, щоб учитель виступав не лише як джерело знань, а як фасилітатор творчого процесу.

Отже, творча діяльність на уроках музичного мистецтва має значний педагогічний потенціал у розвитку музичних здібностей молодших школярів, особливо в умовах реалізації концепції Нової української школи. Вона сприяє формуванню ключових компетентностей, розвитку креативного мислення,